

Legazpin, 2000.eko maiatzaren 5ean

J. Haritschelhar, euskaltzainburua,
H. Knörr, buruordea,
P. Goenaga, idazkaria,
J. A. Arana, diruzaina,
P. Altuna,
M. Azkarate,
P. Charritton,
J. L. Davant,
X. Diharce,
A. Iñigo,
X. Kintana,
E. Larre,
J. M. Lekuona,
B. Oihartzabal,
P. Ondarra,
Tx. Peillen,
P. Salaburu,
J. San Martin
I. Sarasola,
J. M. Satrustegi,
Andres Urrutia,
L. Villasante eta
P. Zabaleta
euskaltzainak,
eta J. L. Lizundia, idazkariorde-
-kudeatzailea eta
J.J. Zearreta, ekonomi eragilea.

Legazpiko Udaletxean, 2000.eko maiatzaren 5ean bildu da Euskaltzaindia hileroko batzarra egiteko. Ezkerreko zutabean jasotzen dira bilduen izenak.

● *Eskuartekoak.*

Gai ordena aldatuz, eskuartekoetatik eman zaio hasiera bilkurari.

Andres Iñigoren sarrera ekitaldiaren xehetasunak eman ditu buruak. Iturengo herrian izango da eta Satrustegi eta Urrutia jaun euskaltzainek lagunduko diote sarrera horretan euskaltzain berriari.

● *1999ko kontuen errendapena.*

J.J. Zearretak aurkeztu eta azaldu du txostena. Sarreraren eta irteeraren artean dagoen defizita seihun mila pezetakoa dela adierazi du eta gainerako atalen kontu ere eman du.

Zenbait argitasun eskatu zaizkio eta eman ditu.

Ontzat eman dute euskaltzainek.

● *Aurreko batzar-agiria onartzea.*

Miren Azkaratek aurkeztutako ohar txiki batzuk gorabehera, ontzat eman da aurreko hileko bilkurako agiria.

Urrutia jaunak, dena dela, bere harridura azalduz, bi galdera egin ditu: batetik, arauen argitalpenaz hartutako erabakiaz. Lau liburukitan argitaratzea erabaki denez, zer gertatuko da arauen 2.800 harpidedunekin? Eta bestetik, argitalpenaren arduradun gisa euskaltzain batek bere burua eskaini eta onartu zitzaioela eta, ohiko prozedura hori ote den jakin nahi luke. Idazkariak eta Euskaltzainburuak zenbait argitasun eman dizkiote: lau liburukitan argitaratzeko kontu hori argitalpen batzordeak hartutako erabakia dela.

Bestalde, WEBgunean ere arauak zabalduko direnez eta horrek harpidedunen kopuruan eragina izan dezakeenez, harpidetzaren prezioa jaisteaz ere hitz egin zela Zuzendari-tzaren bilkuran. Pello Salaburuk bere burua eskaini baitzuen, onartu egin zitzaiola lan hori bere gain hartzea. Egotzi zaion eginkizuna argitalpena prestatzea dela.

Salaburuk ere azalpenak eman ditu. Argitalpen batzordera bi proposamen eraman zituela esan du eta, azkenean, aipatutako erabakia hartu zela. Dena dela, gaurko bile-ran gauzak argi uztea behar-beharrezko litzatekeela uste du.

- *Hiztegi Batua-ren berrikustea: "Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuko argibideak" txos-tena onartzea.*

Lehenbizi Miren Azkaratek esku artean dugun *Hiztegi Batuan* hauteman dituen zenbait arazo argitzea eskatzen du. Oraindik ere bai baitaude osatu beharrekoak. "Beti egongo da zerbait", esan du.

Algebra sartzeta onartu da. Forma horretan, hain zuzen, Larramendik eta Lizardik horrela baitzerabilten.

Arrabio: hasieran bi adierarekin zetorren ('salamandra' eta 'eskorpio'). Otsailean 'salamandra' adierarekin bakarrik utzi zen baina 'eskorpio'-rentzat ez da ezer ematen hiztegian, *arrabio* hitza bigarren adiera horretan gehiagotan erabili bada ere. Dena dela, otsaileko erabakiari eustea onartu da, *arrabio* 'salamandra' adierarekin bakarrik utziaz.

Bermatu: *da* eta *du* aditza dela esango da.

Biao: adibidea aldatzea eskatzen du Azkaratek 'biaoa egiten dago' ez baita oso egokia, *egin* eta *egon* elkargaitzak izanik. *Biaoa egin du* jarriko da adibide gisa.

eri: *atzamar* eta *behatz* bezala tratatzea beharrezko ikusten du ohargileak. Ho-rrenbestez, *eri* sarreran *Ipar.* eta *Naf.* oharra sartuko da.

heldu: 6. adiera ('oratu, utsi') eta adibidea (*suge batek heldu zion*) ez datoz bat. Horrenbestez, 7. adiera bat ematea proposatzen da, seigarreneko adibidea hona ekarriz.

kirio* e. *nerbio* sarrera ez da oso bidezko. Zientzia mundurako *kirio* hitza ego-kia ez izan arren, literaturan erabilia denez, *Liter.* oharra eranstea onartu da, gaitzes-pen izarñoa kenduz.

polizia: *kidego*-ren orde besterik zerbait behar da, *kidego* hitza ez baitago jaso. *El-karte* iradokitzen du ohargileak. Azkenean *kide multzoa* ezartzea onartu da

x leku/toki: koherentzia gordetze aldera *leku* eta *toki* bigarren osagaitzat dituzten hitz elkartuak batera idatzirik ematea onartu da.

x + etxe: marra beharrezkoa duela *zahar-etxe* bakarrik ageri da zerrendan. Gai-nerakoekin bezala jokatzea onartu da: *zahar(-)etxe*, alegia.

Arrunt. laburdura arazotsua da *arruntkeria* ala *arrunkeria* behar duen erabaki eze-an. Eztabaida txiki baten ondoren *arrunkeria* hitza sartzeta onartu da eta laburdura gisa *arrunk.* emango da.

Tekn.-en adiera 'teknizismo' balitz, hitz honek zerrendan behar lukeela dio Azkaratek. Laburdura horren erreferentea 'hitz tekniko' izango dela onartu da.

Pertsona izenak direla eta, zenbait ohar aurkeztu ditu Miren Azkaratek:

Santutegiko izen ohikoenak aurkezterakoan jarraitzen den hurrenkera ez da beti bera. Beti ordena berean ematea onartu da: lat., frants., gaztel.

Kintanak egindako oharra: arau batean eta bestean forma bera ageri denean, zergatik ez elkartu? Adib. *Alexandro*, santu izena, eta pertsonaia historikoa; *Apolonio*, *Eusebio*, *Filemon*. Ontzat eman da proposamena. Beraz, sarrera beraren azpian emango dira horrelakoak Eta arazoren bat dagoenean berezirik utziko dira.

Benedikto da santu izena, eta “benediktarrak fundatu zituen santua izendatzeko” dio oharrak. Baina gero *Hiztegi Batuan*, *beneditar* erabaki zen bere garaian. Sarasolaren aburuz, hitz arruntetan *Hiztegi Batuko* batzordea da erabakitzailea. *Beneditar* hitz arrunta denez, *beneditar* beharko luke. Hala onartu da.

Bi forma onartu direnean, forma bakoitzari emango zaio sarrera, dagokion tokian. Horrenbestez, *Aines* / *Ines* eta *Ines* / *Aines* behar genuke, baina orain *Ines* formak ez du sarrerarik, eta horren bila lihoakoenak ez luke aurkituko. *Aines* / *Ines* bi sarrerarik ematea onartu da.

Bi izenez osatuak daudenetan: *Augusto*, *Oktavio*; *Androniko*, *Livio*; *Pilato*, *Pontizio*, etab.-etan bigarren izenaren arabera eman zaie sarrera. Lehen ere aipatzea ego-ki ikusi da, hala ere. Beraz, bi sarrera ematea onartu da: *Livio* ik. *Androniko*, adibidez.

Leku izenetan ere zenbait ohar egin dira.

38. arauan, “hiritarren *jende-izena(k)*” aipatzen da. ‘Gentilizio’ hitzetik ihes egitearren asmatu zen esamolde hori. Itxuraz, Iparraldekoentzat zeharo nahasgarria litzateke, hala ere. *Herritar izena(k)* jarriko da *jende-izena(k)*-en ordez..

Eztabaidaren haritik Urrutiak ohartarazi du zenbait laburduraren azalpen gisa *administratibo*, *judizial*, *legislatibo* adjektibo erreferentzialak ageri direla leku-izenen zerrrendan, baina adjektibo hauek ez daudela onartuak. Ez da argi adjektibo hauei nork ireki dien atea, baina argi dagoena da ezin direla besterik gabe onartutzat eman. Laburdura hauek kendu eta azalpen osoa ematea errazago litzatekeela dio Sarasolak, gutxitan agertzen baitira. Beste irtenbide bat litzateke hiri bat administrazio hiriburu den ala epaitegi hiriburu den etab. esaten digun informazio hori kentzea. Hiriburua zein den esan eta kito. Hiriburu administratiboa zein den esatea aski litzateke. Gero gauzak ongi aztertzen direnean emango dira dagozkion hitzak. Hala onartu da. *Hirib.* laburdura bakarrik ezarriko da.

Bahrain / *Bahrein* bi formak ageri dira baina inork ez daki bi diren ala erratua den. Onomastika batzordeko idazkariarekin argitzeko eskatu zaio Miren Azkarateri.

Beijin sartzekoa da.

Hego Afrika ala *Hegoafrika*? Estatu izenaz ari garenean bi osagaiak batera idatzita emango dira.

Kanariak / *Kanaria uharteak* (Mundu zabaleko uharte nagusiak) ageri da batetik eta *Kanariar Uharteak* / *Kanariak* (Espainiako Erresumako Probintzia eta Elkarte Autonomoen izenak) bestetik. *Kanariar uharteak* behar du.

Bide batez, azken arau honen izena aldatu egin beharko da, “Autonomia Erkidegoen izenak” emanaz eta ez “komunitateenak”.

Gorago onartutako irizpideari jarraituz, Andres Iñigo jaunak *Errioxa, Murtzia* etab. ere sarrera bakarrean ematea eskatu du. Hala onartu da.

Saint Kitts ageri da baina gero hiritarrak *sankistar* dira. Hau ere Azkarateren esku utzi da.

38. arauaren amaierako oharretan ageri diren formak (*Estatu Burujabeen Batasuna, Holanda, Ingalaterra, Serbia, Ulster* eta *Haga*) sartu behar diren galde egiten du Azkaratek eta non eta nola. Dagoen bezala ematea erabaki da. *Friburgo, Hanburgo* etab. estatu izen ez badira ere, hor uztea erabaki da. Eta oraingo argitalpenean, leku-izen diren heinean, beste guztien artean tartekatuak emango dira zerrendan.

Puerto Rico ematen da baina gero *puertoricar* eta *puertoricoar*. Satrustegiren arabera, argi dago bi *r* behar dituela. Bigarren kontua begiratzea da.

Amazonas (ibaia) eta beste zenbait bi aldiz agerrarazteak oso bidezko ez dirudenez, horrelakoak behin bakarrik emango dira, gorago onartutako irizpidearen arabera. Bestalde, parentesiak adierazi nahi duenaz zalantza sortu da. Beltzean ematen denean, parentesi artekoak esan nahi du aukerakoa dela. Beltzean ez doanean, parentesi artean doana azalpen bat da.

● *Euskaltzaindiaren Hiztegi Batu*ko argibideak.

Azkarateren ohar hauek aztertu ondoren, Ibon Sarasolak euskaltzain guztiei helarazitako txostenaren azterketari ekin dio batzarrak. Metodoa aipatu du Salaburuk: ezin gara sarrera eztabaidatzen hasi.

Kintanak dio txostenaren hasierako baieztapena azkenerako uztea hobe litzatekeela eta, gainera, leunago behar lukeela. Sarasolak leunduko duela esan du.

Urrutia jaunak ohar orokor bat aurkeztu du. Filosofiarekin ez dago ados. Bere kontrakotasuna azaltzeko eskubidea agertu nahi du. Alde batetik, euskaltzainek lana behar bezala egin ahal izateko informazio iturriak eskura izateko eskubidea eta premia aldarrikatu ditu eta bigarren itzuliari ekin aurretik gogoeta sakona egin beharra aipatu du. Patxi Goenagak erantzun dio esanaz *OEH*-ren corpora euskaltzain guztiek eskura izan ahalko dutela berehala, modu batean edo bestean. Eta *EEBS* corpora ere, *UZEI*-rekin sinatua den hitzarmenaren arabera, urtearen azkenerako kontsultagai izango duela Euskaltzaindiak. Gainerako hiztegi etab.-ei buruz, berriz, zerrenda ematea aski litzatekeela.

Gogoeta egin beharko da, baina hori baino lehenagoko kontua da berehala amaitzat eman nahi den *Hiztegi Batu* honen lehen argitalpena bideratzea. Horretarako sinadurak eskatu zaizkie euskaltzainei, euskaltzain guztiek parte hartu baitute lan horretan. Talde lanean egindakoa denez, puntu guztietan denok ados egotea ezina da. Bozketak ere ugari izan dira. Beraz, lana egin den bezala egin da eta horrek ez du erremediorik. Horrela behar du. Beste kontu bat da bigarren itzulian hasi baino lehen behar den gogoeta egitea. Gauzak horrela, Goenagaren ustez, Urrutiak ez luke izan behar halako zailtasunik bere sinadura ezartzeko.

Altunak hartu du ondoren hitza. Horrelako lan batean 24 lagunek hartu dute parte eta hainbeste bileratan lana burutzeko bide bakarra segitu dena besterik ezin zela izan.

Urrutiak erantzun du esanaz bigarren itzulirako gauzak ongi pentsaturik eta adosturik eramatea espero duela. Bera zenbait gauzarekin ados ez dagoela baina zenbait prozedura eztabaidagarri iruditzen bazaio ere, sinatuko duela, Erakundeari zor dion leialtasunagatik.

Miren Azkaratek *Heg.* laburduraz Sarasolaren sarreran esaten denaz oharra egin du eta aldaketa eskatu. Marka honek beti ez baitauka erdararekin zerikusirik.

Eztabaida luzearen ondoren, onartu da sarrera. Sarasolak biribildu eta gozatuko du eta Zuzendaritzaren esku utziko du lana argitaratze bidean jartzeko.

Behin *Hiztegi*arena amaitutzat eman ondoren, Salabururen arabera, ez da berdin liburu burujabe gisa argitaratzeko moduan aurkeztea edo serie baten barruan. Argitalpen batzordean onartutakoaren arabera, lau liburuki izango lirateke. Honetaz ere eztabaidatzea eskatu du: 1) *Hiztegia* bere sarrerarekin; 2) Arauak eta pertsona eta leku izenak; 3) Aditz batuz Euskaltzaindiak hartu dituen erabakiak (bizkaierazko aditza barne); 4) Herritarren izenak.

Lehen biek presa dute eta irakurleen eskuetan lehenbailehen jarri behar lirateke. Berak prestatua du bigarren liburukiak izango lukeen sarrera bat eta hori jarri nahi luke eztabaidan. Hala ere ez du denborarik galdu nahi sarrera koxkor batekin. Azkenean onartu dena izan da euskaltzainei helaraztea bakoitzak bere oharrak egin ditzan. Testua prest dagoen bezain pronto Zuzendaritzaren esku jarriko da, argitalpena bideartzeko.

Hori onartu ondoren, zenbait arazo jarri ditu mahai gainean *Arauei* buruz: *ohiko ohizko*-ren kasuan, adibidez gauza bat esaten da *Arauetan* baina, gero, *Hiztegian* aurreko arau hori nolabait aldatu egin da. *Arazi*-rekin ere gauza bera gertatzen da.

Ordu bietan eten egin da bilkura, bazkaltzeko.

Arratsaldean, 4.30etan eman zaio hasiera bilkurari. Berriz ere lehen utzitako hariari heldu zaio: *Arauetan* bertsio bat baino gehiago dagoenean zer egin, alegia. Azken proposamenari heldu behar litzaioke. Beñat Oihartzabalaren arabera, sarreran argitu behar litzateke beti azkenak duela irabazten. Ez du uste dena berriz idatzi behar denik. Ohar bat erantsi: bai *ohiko* eta bai *arazi*-rekin. Gero, arauen testuan, lehenbiziko arauan ohar bat idatzi zer gertatu den azalduz.

Salaburu saiatuko da astelehenean bertan bidaltzen. Telleriak helaraziko dizkio jendeari faxez edo asteartean eskuetan izateko. 15erako oharrak Euskaltzaindian izan beharko lukete berriro. Eta hemendik, printzipioz, inprimategira. Gai aurkibidea gero egingo da. Horrela geratu da kontua.

Ibon Sarasola berriro hiztegiara itzuli da eta beste ohar bat ere jarri beharko litzatekeela dio: adibidez, oraingoan *kartera* ez onartuaren, baliteke bigarren itzulian beste adiera batean erabil daitekeela esatea. Adibidez, *Cartera de valores* ezin izan daiteke *zorroa*. Ohar orokor bat egin beharko litzateke, hortaz, aditzera emanaz besterik esaten ez bada, adiera orokor eta arruntena jasotzen dela hiztegian. Esaten ez dena ez dela ukatzen.

● *Hiztegi Batuko Irizpideak: 2. itzulia.*

Denbora aurrera doanez, eztabaidatu da ea merezi duen gai honetan sartzea ala gramatika kontuetan murgiltzea den hobe. Azkenean, irizpideekin hastea erabaki da.

Salaburuk eskatu du Urrutiaren oharrarekin hastea.

Satrustegi jaunak dio gure tesaurusua herrian egon dela eta ez dela gehienetan paperetara iritsi. Horri uko egitea altxor nagusi bati uko egitea dela, hitz horiek balia baitaitezke gaurko premietarako. 2. epe honetan ez al da garaia lehendik genituen hainbat hutsune bideratzeko eta horretarako altxor horretaz baliatzeko?

Oihartzabalek galde egin dio Urrutiari ea arazorik baduen lanaren aitzina segitzeko. Ea baden filosofia arazorik. Corpusekin ala irizpideekin dago arazoa? Zertan da auzia? Oihartzabalen aburuz, corpusen aldetik duguna baino gehiago nekez lortuko dugu epe laburrean.

Sarasolaren arabera, ahalegin berezia egin zen aipatu diren materialak biltzeko.

Satrustegik dioenez, ekar lezake berak zerrenda bat ez Azkuek ez Euskaltzaindiak esku artean dituen materialetan bildu ez diren hainbat elementuz osatua.

Miren Azkaratek mamuekin ari gabela ematen duela esan du. d. eta e. irizpideek sortu bide dute kezka. Metodologia zein datekeen azaltzen saiatu da: corpora, irizpideak eta prozedura.

Prozedura, funtsean, orain artekoaren antzekoa izango litzateke. Hala ere, orain askoz txosten gehiago egin beharko dira.

Hurrengo bileran atzera hartu beharko da gaia.

Seiak bost gutxitan amaitu da bilera. Ondoren, aspaldiko partez bileran hogeitahiru euskaltzain direla eta argazkia atera du Euskaltzaindiak Legazpiko Udaletxeko eskaileretan.

Euskaltzainburuak

Jean Haritschelhar

Idazkariak

Patxi Goenaga

* * *